

TÜRKİYE'DE AİLEYİ KAMUNUN DENETİMİNE AÇMAK: KADINA ŞİDDET, CİNSEL İSTİSMAR VE HUKUKUN MANİ- PÜLASYONU

Mücahit Gültekin

<http://islamianaliz.com/yazi/turkiyede-aileyi-kamunun-denetimine-acmak-kadina-siddet-cinsel-istismar-ve-hukukun-manuplasyonu-3594#sthash.gCwHLAAs.woiptqMp.dpbs>

Neo-liberal kültür, sadece kayıt dışı ekonomiyi değil, kayıt dışı ilişkiyi de problemlilik olarak görür. Mahremiyet ya da akrabalık ilişkileri görünür olmamaya gerekçe olarak sunulamaz. Görmek asıldır. Şeffaflık mecburidir. Feministlerin sloganında söylendiği gibi: "Özel olan politiktir.". Fakat evin şeffaflaşması, sadece evi görünür kılacaktır. Tehlike burada bitmez. İçimden geçenler de görünür kılınmalıdır.

1945 sonrası Türk-Amerikan ilişkilerini dönemin gazetelerinden araştırırken, 1950 yılındaki Cumhuriyet ve Zafer gazetelerinde yer alan "cinsiyet değiştirme" haberleri ilgimi çekti. Cumhuriyet'i biliyorsunuz. Zafer de Demokrat Parti'nin yarı resmi yayın organıydı. 27 Şubat 1950 tarihli Zafer'deki "*Üç defa cinsiyet değiştiren kadın*" haberi 3 sütuna tam sayfa olarak verilmişti. Özel bir araştırma yapmadım konuya ilişkin. Ama bu haberlerin, Akşam, Cumhuriyet, Zafer gibi yayın organlarında çıkması, Kinsey'in araştırmasının 1948 yılında yayınlandığını ve o yıllarda yönümüzü tam gaz ABD'ye döndüğümüzü düşündüğümüzde, daha bir ilgi çekici hale geliyor.

Demek ki, trans kimlikler mevzusu en az 70 yıldır Türk basınında işleniyor. Bunu bir kenara not ettikten sonra son 15-20 yılda ülkemizde olup bitenlere hızlıca bir göz atalım önce.[1]

1 Ocak 2001 yılında Türk Medeni Kanunu'nda bazı önemli değişiklikler yapıldı. "*Ailenin reisi kocadır.*" ibaresi kaldırıldı. Meslek seçiminde eşlerden birinin diğerinin iznini alma zorunluluğu kaldırıldı. Ancak konumuz açısından önemli olan gelişme, yeni kanunun evlenme yaşını erkek ve kadın için eşitlemiş ve 17'ye yükseltmiş olmasıydı.

7 Mayıs 2004 tarihinde ise, uluslararası anlaşmaların iç kanunla çelişmesi halinde uluslararası sözleşmelerin esas alınacağına ilişkin olan Anayasanın 90. maddesine, daha sonraları çok önemli olduğunu anlayacağımız, küçük bir ekleme yapıldı: "*temel hak ve özgürlüklere ilişkin [milletlerarası anlaşmalarla]...*" Buna göre, biraz sonra ele alacağımız, İstanbul Sözleşmesi de "temel hak ve özgürlüklere" ilişkin olması sebebiyle, hukuk hiyerarşisinin en üstünde yer alacaktı.

Aynı tarihte 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) yapılan bir değişiklikle evlilik içi tecavüz kavramı getirildi. TCK'da yapılan değişiklikler bununla sınırlı kalmadı; ırz, namus, ahlak, ayıp, edebe aykırı davranış gibi "erkek egemen" söylemler TCK'dan çıkarıldı. Bakire, bakire olmayan ayrımı, kadın-kız ayrımı kaldırıldı.

Burada bir parantez açıp, biraz duralım. Türk Ceza Kanunu'nun değiştirilmesinde Türkiye'deki feminist STK'ların etkisi ayrıca önem taşımaktadır. Bu dernekler, 2002-2004 yılları arasında Kadın Bakış Açısından Türk Ceza Kanunu başlığıyla bir araya gelmiş ve bir kampanya düzenlemiştir. Kampanya sonuçlarını değerlendirdikleri yazılarında TCK'da 30'a yakın değişiklik yapıldığı belirtilmektedir. Hande Eslen Ziya (2012) Sosyoloji Araştırmaları Dergisi'nde bu hareketlerin Meclis'e nasıl "sızdıklarına" ilişkin 2000 yılından oldukça ilginç bir örnek aktarmaktadır:

"Söz konusu dönemde kadından sorumlu devlet bakanı Hasan Gemici'nin danışmanı olan Selma Acuner Türk Ceza kanunu değişikliğinde kadın hareketinin lobi stratejilerinin başarısından şöyle bahsetti:

Biz, KSSGM'nin [Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Daha Sonra Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak değiştirildi] genel müdürü ile birlikte Şubat 2000 tarihinde yapılan bakanlar toplantısına resmen sızdık. O toplantıda öncelikli hedefler belirleniyordu, resmen oraya sızdık ve Hasan Gemici aracılığı ile kadınlar ile ilgili bazı konuları öncelikli hedefler arasına soktuk. Bunlardan birisi Anayasa'nın 10. maddesidir, birisi KSSGM'dir, bir başkası da Medeni kanunun öne çekilmesidir."

Devam edelim.

Türkiye'de bu gelişmeler yaşanırken, 2004 yılında ise dünya ilk pedofili partisinin yasallaştığına şahit olmuştu. Hollanda'da kurulan PNVD (Kardeşçe Sevgi, Özgürlük ve Farklılık Partisi!) isimli bir parti çocuklarla ve hayvanlarla cinsel ilişki kurulmasını savunuyordu. Halk partinin kapatılması için Lahey Bölge Mahkemesi'ne başvurdu. Ancak mahkeme başvuruyu "özgürlük" gerekçesiyle reddetti ve parti yasallaştı.

Aynı yıl Türkiye ile AB arasında "zina krizi" patlak verdi. Zinayı suç ve ceza kapsamına alan teklif AB'yi ayağa kaldırmıştı. Gül'ün danışmanı Ahmet Sever anılarını anlattığı kitabında: "AB'nin en önemseddiği reformlardan biri de Türk Ceza Kanunu'nun, AB standartlarıyla uyumlu hale getirilmesiydi." dedikten sonra, krizin nasıl aşıldığını ayrıntılarıyla anlatmakta-

dır. AB, zina varsa AB'yi unutun, demiş. 22 Eylül 2004 tarihinde Başbakan Brüksel'e gelmiş, Conrad Oteli'nde yapılan toplantıda, zina meselesi tekliften çıkarılmış, konu "tatlıya" bağlanmıştı.

Bir yıl sonra, 2005'te, ilk LGBT dernek, KAOS GL kuruldu. Ankara Valiliği "Hukuka ve ahlâka aykırı dernek kurulamaz" hükmü gereğince derneğin kapatılması için Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na başvurdu. Savcılık, AB siyasi kriterleri, Katılım Ortaklığı Belgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni gerekçe göstererek kapatılma istemini reddetti. O tarihten kısa bir süre önce Ankara, ironik bir şekilde, Brüksel'den müzakere tarihi alan hükümetin bu başarısını Kızılay Meydanı'nda kutlamış, AB'ye girecek olmanın coşkusuyla yaşamaya başlamıştı.

2006 yılında "namus cinayetlerinin" önlenmesine yönelik Başbakanlık genelgesi yayınlandı.[2]

2009 yılında, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Türkiye'nin o güne kadarki en büyük örneklemler araştırması yayımlandı. Türkiye'nin 51 ilinde 24 bin 48 hanede yapılan araştırmada "*Aile Kadınlar İçin Ne Kadar Güvenli?*" başlığının altında şu ifadeler yer alıyordu[3]:

*"Araştırma sonuçları hem kadınlar hem de toplum tarafından en güvenli ortam olarak düşünülen **ailenin aslında kadınlar için güvenli bir ortam olmadığını göstermektedir.** 10 kadından 4'ünün birlikte yaşadıkları erkekler tarafından şiddete maruz kalmaları, **aile ortamının kadınlar için tehdit edebilecek bir kurum haline dönüştüğünü göstermektedir.**"*

Üzerinde aile bakanlığının logosunun bulunduğu bir araştırmada "*aile kadınlar için güvenli değildir.*" ifadesinin yer alması kıyametler filan koparmadı. Bilakis benzer ifadeler, yine Aile Bakanlığı'nın 2014 yılında yaptığı araştırmada da yer aldı. Bu iki araştırmanın Türkiye'deki aile politikalarının yönlendirilmesinde ve buna ilişkin yasal düzenlemelerde önemli bir etkisi vardı.

2009 yılında ilginç bir olay daha yaşandı. Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf, Viyana'da AB Aileden Sorumlu Devlet Bakanları Toplantısına katılmıştı. Kavaf, sonuç bildirgesindeki "farklı aile formları" ifadesine itiraz etmiş ve bildirgeyi imzalamamıştı. Sebep, "farklı aile formları" ifadesinin "eşcinsel aileleri" de kapsıyor olmasıydı.

Bunun üzerine Türkiye'de kızılca kıyamet koptu. Bakan aleyhine feminist hareketler deyim yerindeyse bir "cadı avı" başlattı. AK Parti içinden de Kavaf'a yönelik eleştiri sesleri yükseldi. Ak Parti Sivas milletvekili Nursuna Memecan Kavaf'ın sözlerini "*talihsiz sözler*" olarak nitelendi. O dönem AB Başmüzakerecisi olan Egemen Bağış "*Ben eşcinselliği bir hastalık olarak görmüyorum.*" dedi. Kavaf sonraki dönem aday olmadı. Yerine Fatma Şahin geldi. Şahin, Bakan koltuğuna oturduktan hemen sonra, Eylül ayında yeni anayasaya ilişkin eşcinsel derneklerin de davet edildiği bir toplantı yaptı. Toplantıda, eşcinsel hakların anayasaya alınmasına "pozitif" baktığını ifade etti.

2010 yılında, Anayasa'nın 41 maddesinde yer alan "*Aile, Türk toplumunun temelidir.*" ifadesinin yanına usulca, "*ve eşler arasında eşitliğe dayanır.*" hükmü eklendi. Böylelikle aile kurumu temsilden mahrum bırakılmış oluyordu.

Ancak asıl önemli gelişme, 2011 yılının mayıs ayında yaşandı. Türkiye kısa adı İstanbul Sözleşmesi olan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" başlıklı uluslararası sözleşmeye imza atan ilk ülke oldu ve sözleşme hiç bir maddesine çekince konulmadan ve tek bir ret oyu almadan 25 Kasım 2011'de Meclis'ten geçti; 29 Kasım 2011'de Resmi Gazete'de yayınlandı ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girdi. **Bu anlaşmanın önemi LGBT'lerin sözleşmenin 4. maddesi gereği yasal güvence altına alınmış olmasıydı.**

Dahası, Sözleşmenin tanımlar bölümünde aynen şu ifade yer alıyordu: "*Kadınlar kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsar.*".

Sözleşmenin bunlar kadar önemli olan bir başka maddesi ise, 48. maddeydi ve buna göre karı-koca arasındaki problemlerde, "*arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere*" alternatif "*çatışma çözüm süreçleri*" yasaklanıyordu. Ülkemizde Adalet Bakanlığı'na bağlı Arabuluculuk Daire Başkanlığı bulunuyordu. Çek senet meselelerinden, başka pek çok konuya ilişkin "arabuluculuk" imkanı tanınan ülkemizde, karı-koca arasındaki "şiddet iddiası" içeren sorunların çözümünde arabuluculuğa izin verilmiyordu.

Ardından, 2012 yılında 6284 sayılı kanun çıkarıldı. Kanunun ikinci maddesi, -hukukçulara göre, alışılmadık bir biçimde- İstanbul Sözleşmesi'ni esas aldığını belirtiyordu. Diğer bir ifadeyle, aile ve kadına ilişkin çıkarılan kanun, AB Konseyi'nin kadın ve aile algısını temel alıyordu. Yeni kanunla yapılan düzenlemelerin en dramatik sonucu, kadına yönelik şiddetin önlenmesi gerekçesiyle kadının "beyanının esas" kabul edilecek olmasıydı. Buna göre, hukukun "masumiyet karinesi" rafa kaldırılıyor, kadının beyanıyla koca hakkında en hızlı şekilde "yasal tedbir" uygulanıyordu. 6284 sayılı kanunun uygulama yönetmeliği 18 Ocak 2013 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlandı. Yönetmeliğin 30. maddesinin 3. bendi şöyle demektedir:

*"Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda **delil veya belge aranmaz.** Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Kararın verilmesi, Kanunun amacını gerçekleştirilmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez."*

Şeffaf Ev: Ailenin Kamu Denetimine Açılması

Bir önceki yazımızda Rockefeller Vakfı'nın finanse ettiği çalışmalarla ABD'de hukuk sisteminin nasıl değiştirildiğini aktarmıştık. Bugün, ülkemizde benzer bir süreç yaşanmaktadır. Reisman'ın ABD için vurguladığı tehlikenin bir adım ötesine geçmiş bulunuyoruz: Aile sinoptik evrene dahil edilmelidir. Ülkemizde hukukun aileye karşı yeniden yapılandırılması bu bakımdan gariptenecek bir şey değildir.

Fakat hukukun yapılandırılma süreci henüz bitmemiştir. Bugün ardı ardına yayınlanan "istismar", "tecavüz", "ensest" haberlerinden yeni bir hukuk üretileceğinden kimsenin şüphesi olmasın.

Artık ev şeffaf hale gelecektir. Byung-Chul Han'ın Flusser'den (1997) aktardığı şu sözler olup biten şeyleri özetlemektedir: "*Duvar, çatı, pencere ve kapıdan oluşan sağlam ev maddi ve gayri maddi kablolarla delik deşik edilmiş, çatlaklardan iletişim rüzgarlarının estiği bir harabeye dönmüştür.*". Han, şunu ekliyor: "İletişim ve enformasyonun *dijital rüzgarı* her şeyin içine işler ve her şeyi şeffaf hale getirir."

İlgilendiği her şeyi bir pazar olarak gören küresel sermaye, görünmeyene düşmandır. Çocuklara, kadınlara, gençlere doğrudan ulaşmayı engelleyen her şeyi "şeffaf olmamak"la canavarlaştırır. Görünmeyen şey kötüdür. "*Şeffalık mecburiyeti*" der, Han, "*Görünürlüğe tabi olmayan her şeyi şüpheli bulur. Şiddeti buradadır.*"

Hukuk, hepimizi birer teşhir ürününe dönüştürmek için manipüle ediliyor. Sadece devletin değil, toplumun da göremediği her şeye "şüpheyle" bakması tavsiye ediliyor. Yukarıda bahsettiğim araştırmada ailenin "güvenilmez" olarak kodlanması boşuna değildir. Metis Yayınlarından çıkan Pınar İlkaracan, Leyla Gülçür ve Canan Arın'ın yazdığı kitabın adı da bu güvenilmezliği/şüpheyi açıkça yansıtır: *Sıcak Yuva Masalı*.

Ev şeffaflaşana kadar, herkes tarafından görülebilir hale getirilene kadar bu şüphe devam edecektir. Han'ın sık sık söylediği gibi: "*Şiddet buradadır.*" Artık hepimiz şüpheliyiz. Hepimiz, sadece olası bir mağdur değiliz, aynı zamanda her birimiz olası bir sapık olarak görülüyoruz: Gizleyecek/örtecek/saklayacak bir şeyimizin olması, bizi sadece şüpheli hale getirmez, aynı zamanda bize yapılacak formal ve informal müdahaleler için esaslı bir gerekçe oluşturur. Neo-liberal kültür, sadece kayıt dışı ekonomiyi değil, kayıt dışı ilişkiyi de problemlilik olarak görür. Mahremiyet ya da akrabalık ilişkileri görünür olmamaya gerekçe olarak sunulamaz. Görmek asıldır. Şeffaflık mecburidir. Feministlerin sloganında söylendiği gibi: "*Özel olan politiktir.*"

Fakat evin şeffaflaşması, sadece evi görünür kılacaktır. Tehlike burada bitmez. İçimden geçenler de görünür kılınmalıdır. Michia Kaku *Zihnin Geleceği* kitabında, beynimizin içinden geçenleri görselleştirilebilecek bir makinenin -ilkel düzeyde de olsa- yapılabildiğini bize haber vermektedir. Sonuçta "iyi dokunuşla", "kötü dokunuşu" ayırt edebilecek bir makineye ihtiyacımız var. Niyet de görünebilir olmalıdır.

Sorun istismar değildir. Bir şeylerin görünemiyor olmasıdır.[4] Niedzwiecki (2010) *Dikizleme Kültürü* kitabında Padme adındaki bir ev hanımının açtığı kişisel bloğu anlatır. Padme, kocasıyla yaşadığı her şeyi bloğunda yazmaktadır. Yazmakla kalmamakta, kocasıyla yaşadıklarını da videoya kaydedip bloğuna koymaktadır. Bloğunun adı şeffaflık ideolojisinin bir cümlelik anlatımıdır: *Karanlık Tarafa Yolculuk*. Zaten Padme de, 1 milyon 600 bin takipçisinin ardın-

daki sırrı şöyle açıklıyor: "*Pek çok insan şeffaflığımızdan hoşlanıyor.*". Padme'nin anlattıklarında ilginç olan bir şey daha var: Padme kocasını "Efendi" kendisini ise "köle" olarak tanımlıyor. İzleyicileri bu Efendi-Köle ilişkisini merak ediyor. Padme, artık bloğuna reklam da almaya başlamış. Şeffaflık, dünyamızda ödüllendiriliyor. Han'ın deyişiyle: *Şiddet buradadır.* Ancak Padme'nin kamuya açtığı hayatını bilmeyen birileri var. Çocuklarının ya da yakınlarının bir gün bloğundan haberdar olmasından korkuyormuş. Padme burada korkmalı mıdır? Ya da kendini ev hayatını ifşa ettiği için suçlu hissetmeli midir? Soruyu şöyle sorarsak cevabı daha kolay bulabiliriz: Şeffaf olmak suç mudur?

*

Ev/aile bugün kamunun denetimine çoktan açıldı bile. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2012 yılında Han'ın bahsettiği maddi kablolardan birini uygulamaya koydu. 18 Ekim 2012 tarihinde "panik butonu" ve "elektronik kelepçe" uygulamaları için Bursa pilot bölge seçilmişti. Bir kaç yıl sonra akıllı telefonlara indirilebilen panik butonu uygulamaları hizmete sunuldu.

1946 yılında ABD Michigan Senatörü Arthur Vandenberg Başkan Truman'a, halkını savaşa ikna etmek istiyorsan, onların "*ödünü patlatmalısın*" demişti. Klein buna Şok Doktrini diyor. Korkutulmuş ve şoke edilmiş bir toplum her türlü telkine açık hale gelecektir.

Uzmanların "istismarı önlemek için" verdiği nasihatlerden biri çok ilginçtir: Çocuğa, en yakınlarının bile vücuduna dokunmaması için eğitim verilmelidir. Frank Furedi, Paranoyak Anne-Babalık kitabında tam da bu konuya değinir. Artık bir çocuğun başını okşamak da şüpheli bir şeydir; ebeveyni bile olsanız. Dahası, çocuk da en yakınlarını "güvenilmez" olarak algılar. Ne de olsa, istismar "en yakından" gelmektedir.

İstismarın en yakından gelmesi önemli bir şeydir. "En yakınların" kişiliklerinin ne olduğu, "en yakının eyleminin beslenme kaynakları" vs. önemli değildir. Hatta en yakının eyleminin cezalandırılması da asıl değildir. "Ceza" o yüzden tartışılması gereken bir şeydir: İdam olmamalıdır. Eylemden daha çok "en yakın" olmanın önemi vardır. "En yakınlık" olağan şüphelilik demektir. Artık günümüzde, amca, dayı, yeğen olmak riskli bir şeydir; ebeveyn olmak da.

En yakınların "uzaklaşması ya da uzaklaştırılmasının" bir kamu meselesi, hukuk meselesi haline gelmesi garipsenmemelidir. Ev şeffaflaşana kadar sürekli bir "olay mahalli" muamelesi görecektir. Mekan şeffaflaşacak, "olağan şüpheliler" çocuktan uzaklaştırılacaktır. Şeffaflık ideolojisi, hedefiyle arasında bir şeylerin olmasına tahammül edemez.

"Şeffaflık, neoliberal bir aygıttır." der Hal, *"Buna karşın gizlilik, yabancılık ve ötekilik sınırsız iletişime engel oluşturur. Şeffaflık adına bunlardan kurtulmak gerekir. Şeffaflık insanı camlaştırır. Şiddeti de buradadır. Sınırsız özgürlük ve iletişim topyekûn kontrol ve gözetime dönüşüyor."*

Şiddet, tam da buradadır.

[1] Bu yazı, bir önceki yazının devamı olarak kaleme alınmıştır.

[2] Bu genelgenin ve Türkiye'de konuya ilişkin yayınlanmış başka resmi belgelerin analiz edildiği araştırma raporu için Bkz.:

-<http://aileakademisi.org/arastirma/turkiyede-ve-dunyada-kadina-siddet-arastirmasi-yayinlandi>

Diğer raporlar için bkz.:

-<http://aileakademisi.org/arastirma/arastirma-toplumsal-cinsiyet-esitligine-dayali-politika-uygulayan-uelkelerde-kadin-ve-aile>

-<http://aileakademisi.org/arastirma/aile-politikalari-ve-istanbul-sozlesmesi>

[3] Bu araştırmada ve Türkiye'de kadına şiddet söyleminde kullanılan diğer istatistiklerdeki manipölasyonları ele alan rapor için bkz.: <http://aileakademisi.org/arastirma/turkiyede-ve-dunyada-kadina-siddet-arastirmasi-yayinlandi>

[4] Bkz.<http://www.islamianaliz.com/yazi/istanbul-kids-fashion-ve-yapisal-istismarin-gorunmez-kilnisi-3577#sthash.ILZMAqvs.dpbs>